

RELAȚIA FAMILIE-ȘCOALĂ, FACTOR PRIMORDIAL AL REUȘITEI ȘCOLARE

Prof. înv. primar- Șterța Tünde Emese
Lic. Tehn. „Ion Căian Românu” Căianu-Mic
Structura: Școala Gimnazială Dobric

Dacă facem un lucru să -l facem bine de la început.- J. M. Juran

Părinții sunt primii profesori ai copilului, ei începând educarea lui în mediul familial. Împreună cu părinții, grădinița și școala își au rolul lor bine stabilit, intervenind în dezvoltarea primară a copilului.

Părinților le revine rolul esențial în creșterea copiilor, asigurându-le acestora nu numai existența materială, cât și un climat familial afectiv și moral. Sunt situații în care familia consideră că este suficient să se ocupe doar de satisfacerea nevoilor primare (hrană, îmbrăcăminte, locuință, cheltuieli zilnice etc.), ignorând importanța unei comunicări afective, nestimulând dezvoltarea sentimentului de apartenență.

Dezvoltarea socială și emoțională a copilului mic este esențială pentru modul în care va crește și va evolua ca persoană. Dezvoltarea emoțională se referă și vizează formarea conceptului de sine a celui mic prin capacitatea de a reuși să se perceapă ca o persoană unică, individuală și de a recunoaște emoții, sentimente, trăiri. O dezvoltare emoțională echilibrată a copilului îl ajută să identifice rapid sentimente și emoții, să le exprime și să le facă față corespunzător în anumite situații. În plus, îl ajută să perceapă și să identifice trăirile prin care trec cei cu care interacționează și să gestioneze situația și dialogul în funcție de acestea.

Dacă abilitățile motorii și creșterea micuțului se dezvoltă în mod firesc sau natural, cea emoțională sau socială necesită ajutorul părinților, care trebuie să dea dovadă de foarte multă răbdare și timp. Un copil care deține frâiele unor abilități socio-emoționale esențiale va crește și se va dezvolta într-un adolescent și apoi într-un matur responsabil și împlinit.

Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor este o problemă foarte sensibilă, ea are un rol esențial în fiecare etapă a împlinirii sociale a copilului. În formarea acesteia părinții au un rol deosebit, de aceea, ei trebuie să cunoască elementele de bază în formarea socio-emoțională a unui copil, pentru a trata acest aspect în funcție de importanța cuvenită.

În primul rând, părinții trebuie să introducă în rutina zilnică a copilului jocuri, jucării și activități care să îl ajute să-și însușească principalele aptitudini socio-emoționale.

Întâlnirile de joacă și integrarea micuțului în grupuri de copii, încă de la vârste fragede, reprezintă o metodă simplă și eficientă prin care copiii sunt ajutați să își dezvolte principalele aptitudini sociale. Puterea exemplului are aici un rol deosebit. Cu ajutorul lor, copilul învață unele reguli ce trebuie respectate în interacțiunile cu ceilalți.

Copilul trebuie pus în situația de a interacționa cu persoane de toate vârstele, nu numai cu cei de aceeași vârstă cu el. Din aceste interacțiuni copilul are multe lucruri de învățat, acestea contribuind la o dezvoltare emoțională echilibrată.

Principalele aptitudini sociale și emoționale se învață prin joc și cu ajutorul jucăriilor, cum ar fi jucăriile de pluș și jocurile de rol și de societate, dar și jocuri de imaginație și creativitate. Cu ajutorul lor și prin acestea, copilul se va afla în diferite situații imaginare în care va învăța să socializeze cu alții.

Copilul trebuie încurajat să se joace cu instrumente muzicale, să picteze și să deseneze, să modeleze plastilina, să facă puzzle-uri simple, să inventeze povești, să pună în scenă teatru de păpuși, să se joace cu cuburi de construcție sau să facă crafturi. Toate acestea îl ajută să devină mai creativ și să-și dezvolte imaginația.

Familia este și trebuie să fie un model pentru copii. Copiii imită vorbele, faptele și gesturile celor în mijlocul cărora trăiesc. De aceea, părinții trebuie să aibă mare grijă și să se comporte în fața lor exact așa cum doresc să se comporte și copiii când vor fi adulți.

În ordinea firească a lucrurilor, educația începe din familie, așadar, între factorii educației, familia este și a fost considerată ca factor prioritar și primordial. Parte componentă a educației informale, familia joacă un rol esențial în educația tinerei generații. Ea își aduce contribuția în toate sectoarele educației, aici, copilul făcându-și ucenicia pentru viață, cea morală rămânând însă esențială prin substanța pe care i-o imprimă familia. Ponderea familiei ca factor educațional este cu atât mai mare cu cât copilul este mai mic, aceasta scăzând odată cu înaintarea copilului pe treptele superioare ale ontogenezei.

Mediul școlar, în care copilul de 6 ani este primit, este complet diferit de cel familial, el fiind creat pentru o muncă disciplinată, organizată. Școala constituie un mediu care, în locul unui grup restrâns, ca cel de joc, oferă copilului o colectivitate și un loc de muncă cu numeroase întrepătrunderi: mentale, afective, morale, care se constituie ca un important resort al dezvoltării lui psihice.

Adaptarea la școală, la ocupațiile și relațiile școlare, presupune o oarecare maturitate din partea copilului, care să-i insuflă capacitatea de a se lipsi de afectivitatea îngustă din mediul familial și de interesele imediate ale jocului, pentru a pătrunde într-un nou univers de legături sociale și a-și asuma îndatoriri.

Mutațiile bruște care acompaniază noua vârstă, mutații care se petrec sub acțiunea mediului școlar, care aduce cu sine noi cunoștințe, tehnici intelectuale, exigențe și îndatoriri i-au făcut pe specialiști să vorbească de șocul școlarizării. De aici, importanța deosebită a socializării prin grădiniță, apoi trecerea prin clasa pregătitoare, care, interpusă între familie și școală contribuie la atenuarea șocului unui nou început.

După ce copilul intră într-o instituție de educație, orizontul lui se lărgeste. El devine tot mai puțin dependent de familie, principalele preocupări ale lui devin prietenii și relațiile cu cadrele didactice și cu colegii.

Principala provocare a școlarului mic este integrarea în mediul școlar, în cadrul familiei și printre prietenii săi. La această vârstă, copilul reușește să-și exprime emoțiile și trăirile, are o gândire mai sofisticată și începe să se compare cu alți copii de aceeași vârstă. În general școlarul mic este încrezător, aventuros și sigur de capacitățile sale, totuși, o relație pozitivă a copilului cu familia, ajută mult în formarea siguranței copilului de a se aventura în afara teritoriilor cunoscute.

Potrivit stadiilor de dezvoltare psiho-socială, concepute de Erikson, școlaritatea medie corespunde conceptelor de hărnicie versus inferioritate. Prin hărnicie, copiii devin competenți într-un anumit domeniu. Copiii care au satisfacția împlinirii școlare vor reuși să rezolve cu succes acest conflict, în schimb eșecul va duce la o stare de inferioritate și deci la o stare de inerție, de dezinteres. Această perioadă este esențială în dezvoltarea încrederii în sine, dacă sunt încurajați și laudați de către profesori și părinți, copiii devin mai perseverenți. Dacă, în schimb, sunt ridiculizați și pedepsiți, școlarii mici se simt inferiori și se închid în sine. Pentru a combate eșecul școlar, atât familia cât și cadrul didactic trebuie să intervină cu mijloacele necesare pentru a crește motivația copilului.

De-a lungul vremii, am observat că școlarii care provin din familii care recunosc rolul important al educației, sunt mai încrezători în forțele proprii, mai dornici de a se implica în activitatea școlară și își dezvoltă mai ușor emoțiile, în timp ce aceia care provin din familii care neglijează educația sunt mai nemotivați, dezinteresați și mai închiși. Implicarea elevilor în activitatea școlară, creșterea interesului pentru educație se poate rezolva în primul rând prin conștientizarea părinților. Acest lucru se poate face printr-o mai mare implicare a părinților în activitatea școlară. De asemenea, am mai observat că sunt unele familii care vor, dar nu știu cum să se implice în viața școlii, iar altele care nu manifestă această dorință. Și totuși, pentru că familia are un rol important în formarea personalității copilului alături de școală, există câteva modalități de implicare a acestora în viața și activitatea școlară.

Îndrumarea părinților, atât prin ședințe cât și prin implicarea lor în activități extrașcolare, trebuie să se facă în mod diferențiat, în funcție de nivelul de cultură al părinților cât și de particularitățile lor de personalitate. În domeniul educației intelectuale, nu este indicat să se pretindă părinților un ajutor prea mare. Ei pot fi de folos școlii creându-le copiilor condiții adecvate pentru desfășurarea activităților de studiu individual. Un rol deosebit îl are, însă, familia în domeniul educației morale. Sintagma românească a „celor 7 ani de-acasă” vizează tocmai educația morală, adică expresia exterioară a acesteia: comportamentul. Comportamentul elevat nu apare de la sine, ci numai în măsura în care părinții se preocupă de formarea lui.

Comunicarea sinceră și deschisă, încrederea reciprocă între părinți și profesori, între părinți și copii, asigurarea înțelegerii și ajutorului de care copiii au nevoie pentru a depăși dificultățile, fără derogări de la muncă, cinste și obiectivitate, sunt în măsură să asigure progresul școlar al copilului și dezvoltarea personalității sale potrivit particularităților lui de vârstă și individuale. Părinții trebuie să fie conștienți, respectiv conștientizați, asupra scopului comun al familiei și al școlii în ceea ce privește formarea copilului și asupra faptului că școala continuă și completează educația copilului, dar nu este în măsură să preia sarcinile familiei. Neînțelegerea rolului familiei de către părinți, neconcordanțele dintre educația în familie și cea școlară, dezinteresul unor părinți, se pot corecta, cel puțin parțial, printr-o bună colaborare între școală și familie.

O formă eficientă de întărire a colaborării dintre școală și familie o constituie parteneriatele. Expresia *parteneriat* cu familia nu înseamnă doar o altă denumire a unei relații mai vechi în care familia era informată periodic ori la cerere, asupra evoluției copilului în activitatea școlară. Este vorba de o schimbare de statut a familiei în raport cu școala. Familiei îi revin acum mai multe drepturi, dar și sarcini sporite. Schimbările în plan socio-economic exprimă necesitatea reală a colaborării între școală și familie atât în rezolvarea unor sarcini de susținere materială, precum și în cooperarea în alegerea programelor de instruire și educare (curriculum la decizia școlii), pentru cunoașterea personalității copiilor, pentru orientarea școlară și profesională.

Parteneriatul educațional este o formă de comunicare, cooperare, colaborare în sprijinul copilului la nivelul procesului educațional. El presupune o unitate de cerințe, opțiuni, decizii și acțiuni educative între factorii educaționali. Realizând un parteneriat cu familia, părinții vor fi automat implicați în activitatea școlară. Parteneriatul se va realiza după un scop precis, și anume acela de a întări implicarea părinților în activitatea de tip școlar. Lunar, se poate organiza o gamă largă de activități la care părinții vor participa cu plăcere: prelegeri, discuții părinți-elevi-învățători, consiliere educațională, schimburi de experiență cu alte clase, dezbateri, jocuri didactice, prezentări Power-Point, vizite, excursii, concursuri, serbări etc. Cu timpul, părinții pot înțelege rolul esențial al tuturor acestor activități, pot ajunge să aprecieze educația la adevărata ei valoare și poate vor simți nevoia să acorde sprijin și ajutor cadrului didactic în acțiunile pe care dorește să le realizeze.

În condițiile actuale, școala eficientă realizează un parteneriat cu familia prin valorizarea și respectarea identității sale, prin recunoașterea importanței acesteia și atragerea ei în procesul educațional. Familia este apreciată ca mediu primordial și afectiv necesar formării individuale. Dacă familia este mediul de dezvoltare a primelor vârste ale copilului, vârste pe care cercetările le dovedesc fundamentale dezvoltării personalității, devine clar că aceasta trebuie sprijinită și nu înlocuită în educarea tinerei generații. Și pe parcursul vârștelor școlare, familia rămâne mediul afectiv cel mai viabil de securitate și stimulare.

Implicarea părinților în problemele școlii nu înseamnă doar plata unui sprijin material sau acționarea în legătură cu problemele copiilor lor. Ea este mult mai mult, se referă la construirea unor relații pozitive între familie și școală și la o unificare a sistemului de valori și cerințe relative la copil. Aceasta poate avea un efect benefic asupra elevilor. Faptul că îi văd pe profesori colaborând cu familia, îi influențează pozitiv și contribuie la dezamorsarea unor probleme înainte ca acestea să devină necontrolabile.

Părinții trebuie să se implice permanent în activitatea școlii, nu numai atunci când se ivesc probleme. Pentru aceasta părinții au nevoie de diferite tipuri de informații referitoare la copii lor: politicile educaționale ale școlii, informații despre copiii lor, modul în care pot contribui ei în educarea copiilor lor, problemele întâmpinate și modalități de depășire a acestora. Părinții pot oferi un sprijin enorm școlii prin faptul că ei sunt cei care-i cunosc cel mai bine pe copii sub diferite aspecte. La aceasta se mai adaugă faptul că părinții sunt o sursă de sprijin în relațiile interpersonale în care este implicat copilul lor (cu colegii, profesorii etc.). Părinții, indiferent de nivelul lor cultural sau social, ne pot oferi informații prețioase despre problemele, crizele de creștere, dorințele, așteptările, neîncrederile, pasiunile, opțiunile copiilor lor.

Părintele, ca adult, este rezistent la schimbare și este convins că își cunoaște îndatoririle. De multe ori părinții acționează spre a nu-i face rău copilului decât spre a-i face bine, pierzând din vedere efectele pe termen lung asupra personalității acestuia.

Intervenția cadrului didactic pentru ameliorarea mediului familial este limitată iar corectarea efectelor negative ale educației în familie este dificilă. Sub anumite aspecte, cadrul didactic nu are nicio putere în ceea ce privește, de exemplu, situația materială a familiei sau relațiile din familie. Totuși, cu pricepere, răbdare, cu metode specifice, acesta poate interveni în schimbarea mentalității părinților, privind rolul lor de educatori, fără, însă, a se aștepta la o transpunere automată în practică, imediat și total a sfaturilor lui. Oricare cadru didactic poate deveni un consilier prețios pentru părinți dacă: dispune de o autoritate profesională și morală recunoscută de părinți, calitatea lui de părinte și modul de viață nu contrazic sfaturile pe care le dă, respectă demnitatea, sentimentele părintești și intimitatea familiei, nu-și arogă rolul de singură autoritate în materie de educație.

Rolul de părinte se învață empiric și din mers, fără o pregătire prealabilă sistematică. Părinții se confruntă uneori cu probleme pe care le rezolvă după bunul simț și după experiența pe care o au din familiile în care au fost crescuți. Încercările școlii de a-i forma ca părinți prin consiliere în cadrul școlii, sunt încă sporadice sau vin târziu, după ce copilul s-a format deja într-un fel sau altul, ca urmare a celor șapte ani de-acasă. „Școala părinților” organizată de unele instituții școlare în diferite modalități vizează de obicei o pregătire generală, cu multă teorie, cu informație generală care ajută prea puțin la rezolvarea problemelor reale, concrete ale educației în familie.

Pentru ca influența educatorului să aibă eficiența scontată, cunoașterea mediului familial și ale particularităților educației în familie este absolut necesară, iar intervențiile lui trebuie să fie pertinente. Întâlnirile dintre cadre didactice și părinți, fără a ignora aspectele teoretice, de informare a părinților asupra problemelor educației, se cer a fi mai strâns ancorate în situațiile educative concrete, specifice clasei și elevilor cu care lucrăm. Discuțiile individuale cu un părinte, discuțiile cu ambii părinți sau cu un grup restrâns, după caz, sunt în măsură să stimuleze deschiderea părinților spre dialog, iar competența cadrului didactic îi face receptivi la sfaturi. Dacă cadrul didactic reușește să se apropie în suficientă măsură de copil, acesta își va deschide sufletul. Observarea atentă a ținutei copilului, a dispoziției lui de lucru la începutul zilei, a atitudinii lui în preajma întoarcerii acasă de la școală și a multor alte amănunte îi oferă acestuia informații care, coroborate, îi permit conturarea unor imagini asupra mediului familial.

Vizitele cadrului didactic la domiciliul copiilor sunt utile și necesare, el poate observa astfel diferite aspecte ale vieții de familie. Chiar dacă, în timpul acestor vizite membrii familiei se vor purta diferit față de viața de zi cu zi pentru a lăsa o impresie bună, rămân totuși destule aspecte ce pot fi observate în sânul familiei, aspecte importante de care ne putem folosi în adoptarea diferitelor metode de educație.

Indirect, prin folosirea ocaziilor oferite de diverse obiecte de studiu, de exemplu compuneri cu teme legate de viața de familie, orele de educație civică, de educație plastică, diferite activități inter- și transdisciplinare, se pot afla multe lucruri, nu numai cu privire la realitatea familială a copilului ci și cu privire la concepția părinților despre familie și despre rolul acesteia.

Pentru buna desfășurare a procesului instructiv-educativ, cadrul didactic trebuie să fie mereu preocupat de atragerea părinților spre școală. Făcându-i pe aceștia conștienți supra importanței activității instructiv-educative îi va putea implica mai ușor să participe, să se implice, în măsura posibilităților, în această activitate. Informarea părinților se poate face și prin discuții colective în cadrul ședințelor cu părinții, care trebuie să aibă loc lunar, sau chiar prin discuții individuale. Aici, părinții află despre prestața școlară a copiilor lor, despre comportarea acestora, despre aspectele pozitive sau punctele slabe ale personalității lor. Cu aceste ocazii, părinții pot fi îndrumați și orientați în vederea continuării activității de educare acasă. Toate deciziile luate trebuie să fie în acord cu părinții, cadrul didactic trebuie să îi orienteze în așa fel încât aceștia să conștientizeze ce este mai bine pentru copil, să manifeste dorința de a se implica și de a pune în practică deciziile luate.

Informarea părinților despre activitatea școlară se poate face și telefonic, menținând o relație permanentă cu aceștia. Mijloacele actuale permit realizarea și pe această cale a unei colaborări eficiente cu familiile copiilor.

În cadrul parteneriatului școlii cu familia, se pot organiza ocazional, lecții deschise, lecții la care sunt invitați și părinții. Participând la astfel de activități, la analiza acestora, părinții își pot observa copiii în mediul școlar concret, pot sesiza modul de pregătire, de comportament de participare a copiilor la activitățile desfășurate. Astfel, ei devin conștienți asupra importanței activității de consolidare a cunoștințelor asimilate la școală și pot participa în mai mare măsură la acordarea ajutorului și sprijinului necesar copiilor lor.

Lectoratele cu părinții sunt modalități eficiente de a-i conștientiza pe părinți asupra importanței actului educațional. Ele se petrec după un proiect elaborat la început de an școlar, în care sunt specificate temele și subiectele ce urmează a fi discutate. Înainte de fiecare adunare de părinți se petrec seminare metodice cu toate cadrele, la care se abordează diferite strategii de realizare a obiectivelor propuse pentru aceste adunări.

Astfel, adunarea părintească este transformată într-un dialog deschis între părinți și profesori prin utilizarea metodelor interactive. Se practică des mesele rotunde organizate între profesori și părinți sau chiar și copii-părinți-profesori, traininguri instructiv-metodice. Sunt utile și ne oferă un feedback constructiv diversele jocuri didactice organizate atât cu părinții cât și cu elevii, chestionarele, anchetele etc. Pentru rezolvarea unor situații de problemă se utilizează metoda studiul de caz. În vederea promovării colaborării și cooperării în timpul adunărilor se activează mai mult în grupe cooperante. La discreția fiecărui diriginte rămâne alegerea celor mai eficiente metode și procedee în realizarea obiectivelor propuse la fiecare întâlnire cu părinții.

Educația nu este numai pregătirea școlară, ci este înțeleasă tot mai mult ca un flux continuu de influențe modelatoare și transformatoare exercitate pe tot parcursul vieții individului. Ele construiesc, modelează și transformă personalitatea, dar e necesară corespondența cu nevoile și cerințele individuale. Educația este eficientă atunci când consideră copilul în centrul ei ca parte activă și motivată la propria devenire. Școala este factorul primordial și extrem de important, dar ea nu este totul, ea are nevoie de familie, de comunitate, de întreaga societate pentru a sprijini și îndruma omul în devenire. De aceea, rolul familiei nu trebuie diminuat, ea este leagănul social al copilului și sprijinul său pe aproape toată viața.

BĂRAN – PESCARU,
Adina,
DRĂGAN, Ion

IONESCU, M.,
NEGREANU, E.,

* * *

Parteneriat în educație: familie – școală – comunitate, Ed.

Aramis Print, București, 2004

Familia- factor educativ, în *Revista învățământului preșcolar*, Nr. 1- 2
București, 1995

Educația în familie. Repere și practici actuale, Ed. Cartea Universitară,
București, 2006

www.copilul.ro